

Zošľachtovanie cigájskych oviec použitím plemena lacaune na PD Sklabiňa

Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD. – VÚŽV Nitra – pracovisko Trenčianska Teplá

Ing. Rudolf Bobček, Emília Záborská – PD Sklabiňa

Ivan Záborský – ŠPÚ Bratislava

V chove dojných oviec možno zabezpečiť rentabilitu a ziskovosť rôznymi cestami a spôsobmi. Najčastejšie je to postupným využívaním stále efektívnejších a racionálnejších systémov chovu alebo neustálym zlepšovaním genetickej potencie chovaných oviec. Samozrejme najlepšie je, ak sa zlepšuje súčasne s optimalizáciou systému chovu aj produkčná potencia chovaných zvierat. A práve zlepšovaniu produkčného potenciálu chovaných cigájskych oviec (C) cestou zošľachtovacieho kríženia dosiahli na PD Sklabiňa v posledných rokoch mimoriadne dobré výsledky, a to vo všetkých ekonomicky dôležitých produkčných ukazovateľoch, najmä v oblasti mliekovej úžitkovosti.

Chov oviec na PD Sklabiňa patrí medzi viaceré šľachtiteľsko-experimentálne chovy na Slovensku (ŠECH), v ktorom sa od r. 2001 realizuje zošľachtovací program s použitím plemena lacaune (LC). Ciele programu a čiastočne aj jeho doterajšie výsledky sú chovateľskej verejnosti viac – menej známe. Naposledy boli na stránkach časopisu Slovenský chov (roč. 2005, č. 1) prezentované veľmi dobré výsledky zo zošľachtovania valašských oviec použitím plemena LC a VF na PD Predmier – Súľov. Hlavným cieľom programu je zvýšiť pri bahniciach predovšetkým produkciu mlieka, pri zachovaní obsahu základných zložiek, čiastočne zvýšiť plodnosť bahnic a kvalitu produkovaných mliečnych jahniat.

Sklabinský chov patrí v súčasnosti k najlepším ŠECH na Slovensku, v ktorých sa realizuje kríženie na báze plemena cigája. Toto konštatovanie možno oprieť o sumarizované výsledky kontroly úžitkovosti z tohto chovu za posledných 5 rokov. Celkovo sme zhodnotili intenzitu rastu 725 jahniat plemena C a krížencov s 25 až 75 % podielom LC do odstavu a 133 aukčných baranov po odstave, uvádzame tiež výsledky mliekovej úžitkovosti na základe hodnotenia 508 laktácií a plodnosti na základe hodnotenia 683 vrhov.

Tab. 1 Skutočná, priemerná denná a normovaná produkcia mlieka cigájskych bahnic a kríženiak s plemenom lacaune (LC).

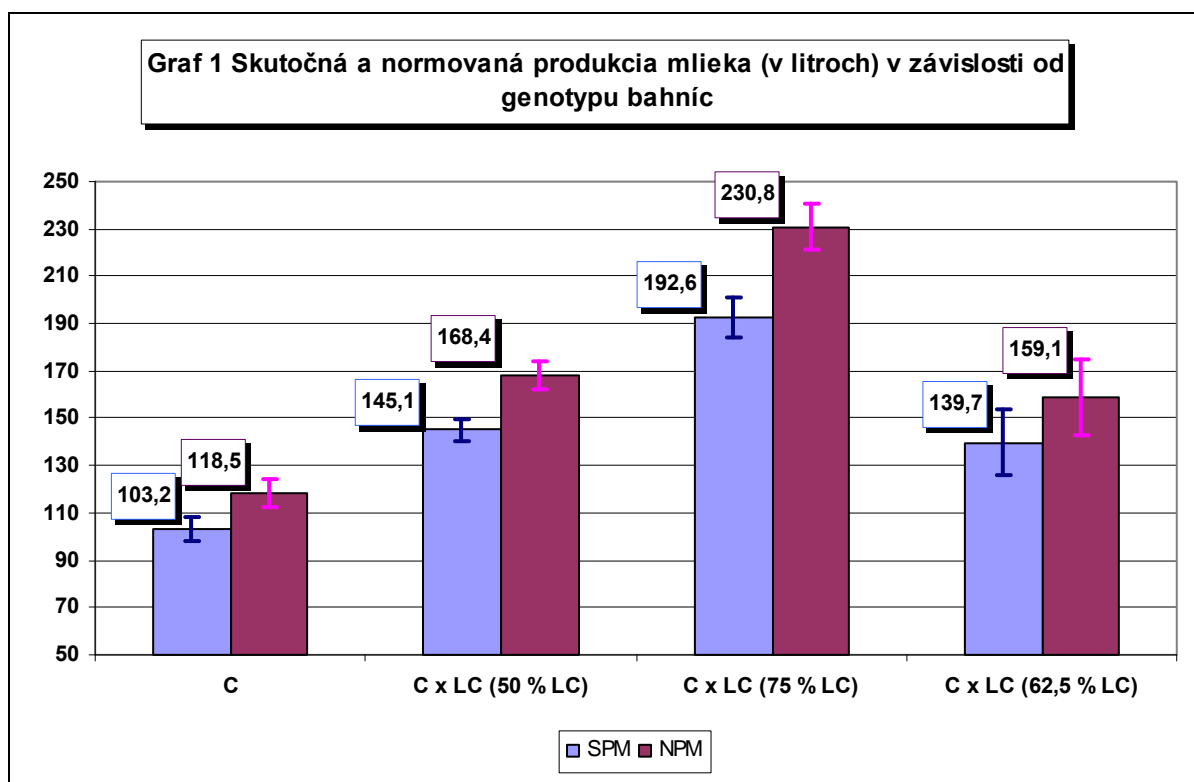
Ukazovateľ	n (laktácie)	Produkcia mlieka		
		skutočná (v l)	priemerná denná (v ml)	normovaná (v l)
Celkový priemer		121,8	894,1	144,3
Štandardná chyba		32,97	242,42	39,29
Variačný koeficient	508	27,06	27,11	27,23
Minimálna hodnota		34,78	255,7	42,58
Maximálna hodnota		313,98	2291,8	363,40
Vplyv genotypu				
Cigája	283	103,2 ± 4,98	756,6 ± 36,7	118,5 ± 5,90
C x LC (50 % LC)	192	145,1 ± 4,85	1064,3 ± 35,6	168,4 ± 5,78
C x LC (75 % LC)	26	192,6 ± 8,34	1420,7 ± 61,3	230,8 ± 9,70
C x LC (62,5 % LC)	7	139,7 ± 13,77	1024,6 ± 101,2	159,1 ± 16,15

Mlieková úžitkovosť

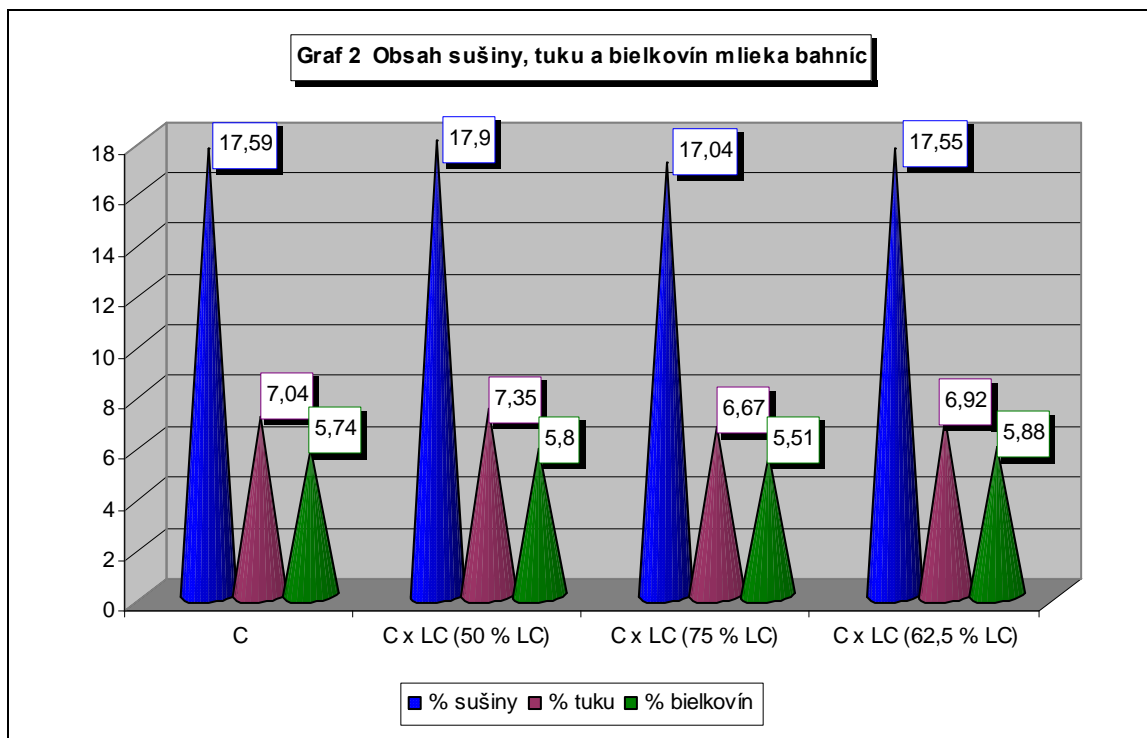
Z tab. 1 a grafu 1 je zrejmé, že u doteraz vytvorených kríženiak C x LC s 50 a 75 % genetickým podielom LC sa výrazne zvýšila produkcia mlieka v porovnaní s čistokrvnými

C ovcami. Nižšia produkcia v porovnaní s očakávaním bola len pri kríženkách so 62,5% podielom LC. Hodnotených bolo však v tejto skupine len 7 laktácií, čiže mohlo ísť len o náhodný vplyv. Ak však porovnáme produkciu mlieka početnejšie zastúpených kríženíek s 50 resp. 75 % podielom LC s čistokrvnými C bahnicami, potom rozdiel v prospech kríženíek je veľmi presvedčivý. Ak by sme vychádzali z normovanej produkcie mlieka (150dňová dojná perióda, prepočet na 3. laktáciu), potom rozdiel v prospech kríženíek je 42 resp. 95 % (tab. 1). Kríženky s 50 % podielom LC vyprodukovali za normovanú laktáciu v priemere o 50 l viac mlieka a kríženky so 75 % podielom až o 112 litrov mlieka viac ako čistokrvné C bahnice. Vo finančnom vyjadrení by rozdiel v prospech kríženíek (pri cene 1 litra mlieka 22 Sk), činil 1100 resp. 2464 Sk. Treba pritom zdôrazniť, že ovce všetkých hodnotených genotypov boli chované počas celého obdobia v rovnakých chovateľských podmienkach a podmienkach výživy. Výrazné rozdiely v prospech kríženíek sme zistili napriek tomu, že mlieková úžitkovosť čistokrvných C oviec v PD Sklabiňa je veľmi dobrá a vysoko presahuje priemer šľachtiteľských chovov tohto plemena na Slovensku. Priemernú dennú produkciu mlieka nad 1 liter dosiahli všetky 3 typy kríženíek, najviac opäť kríženky so 75 % podielom LC, ktoré vyprodukovali priemerne denne takmer 1,5 litra mlieka (1421 ml). Priemerná denná produkcia mlieka čistokrvných C bahníc pritom nie je v tomto chove nízka (756,6 ml).

O vynikajúcej genetickej potencii pre produkciu mlieka pri kríženkách svedčí aj fakt, že až pri 13,7 % laktáciách bola zaznamenaná normovaná produkcia mlieka vyššia ako 200 litrov a pri 4,12 % laktáciách vyššia ako 250 litrov. Za pozornosť z tohto chovu stojí najmä bahnica s identifikačným číslom 00285386 (kríženka zo 75 % podielom LC), ktorá v roku 2005 nadojila na 1. laktácii za 136 dní 242,6 litrov mlieka (NPM 297 litrov, PDPM 1784 ml, %T 6,79 %, %B 5,23 %) a v roku 2006 (2. laktácia) za 137 dní 314 litrov (NPM 365 litrov, PDPM 2292 ml, %T 6,7 %, 5,12 % B). Ide na slovenské pomery o bahnicu skutočne mimoriadnu.

Dôležité pritom je, že pri kríženkách nie je v porovnaní s očakávaním horšie zloženie mlieka (graf 2). Dokonca pri kríženkách s 50 % podielom LC sme zistili v mlieku vyšší obsah sušiny, tuku aj bielkovín ako pri čistokrvných C ovciach. Z toho vyplýva, že aj jedince s výbornými predispozíciami pre produkciu mlieka môžu mať vysoký obsah tuku a bielkovín. Nižší obsah bielkovín a tuku pri kríženkách so 75% podielom LC je vykompenzovaný podstatne vyššou produkciou mlieka. Krížanky s týmto genetickým podielom LC vyprodukovali za normovanú laktáciu v priemere 23,4 kg využitejšej sušiny (produkcia tuku a bielkovín), kým čistokrvné C ovce len 13,1 kg.

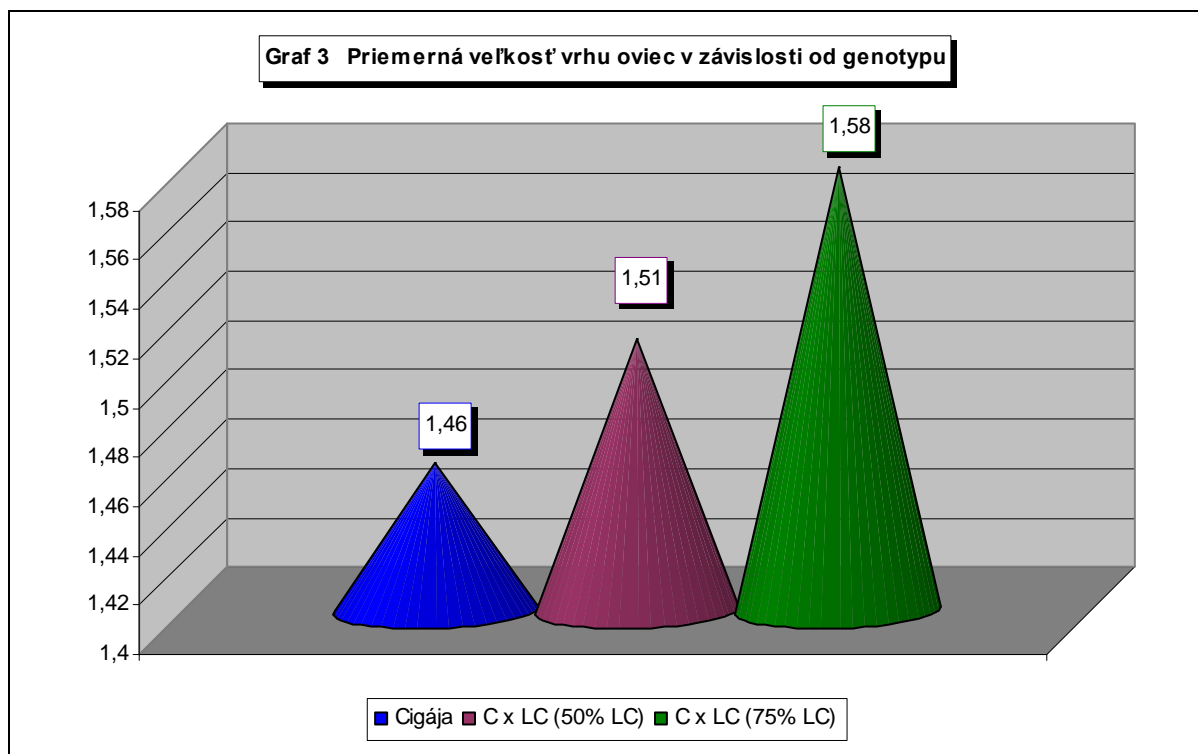
Reprodukčné ukazovatele

Popri mliekovej úžitkovosti možno v PD Sklabiňa pozitívne hodnotiť aj reprodukčné ukazovatele kríženciek C x LC (graf 3). Veľkosť vrhu početnejšej skupiny kríženciek s 50% genetickým podielom LC (hodnotených 248 vrhov) bola za roky 2003 až 2006 v priemere 1,51 a pri kríženkách so 75% podielom až 1,58. Veľkosť vrhu je pritom ukazovateľ, ktorý významnou mierou ovplyvňuje ekonomiku chovu. Napriek výbornej plodnosti pri kríženkách, rozdiely v porovnaní s čistokrvnými C bahnicami neboli štatisticky významné, pretože v tomto chove dosahujú výborné reprodukčné ukazovatele aj pri čistokrvných C ovciach. Plodnosť na pripustenú ovcu nebola v tomto chove za roky 2002 – 2006 nikdy nižšia ako 117,2 % a plodnosť na obahnenú ovcu nižšia ako 126,5 %. Najvyššia bola v roku 2003, a to 153,7 %. Výskyt trojčiat nie je v ŠECH PD Sklabiňa výnimočný.

Intenzita rastu jahniat do odstavu

Dobré rastové schopnosti a jatočná hodnota produkovaných mliečnych jahniat tiež pozitívne ovplyvňujú ekonomiku chovu. Intenzita rastu jahniat početnejšie zastúpenej skupiny jahniat - krížencov s 50% a 75 % genetickým podielom LC bola vyššia v porovnaní s čistokrvnými C jahňatami, aj keď rozdiely medzi skupinami neboli štatisticky významné. Priemerné denné prírastky hmotnosti jahniat (PDP) do odstavu nad 280 g možno hodnotiť

veľmi pozitívne. Výrazne prekračujú plemenný štandard a chovný cieľ čistokrvných C oviec. Veľa jahniat (jahničiek i baránkov) prekračuje do odstavu PDP 300 g a najlepšie jahňatá aj 400 g prírastok, čo znamená, že mnohé jahňatá presahujú pri odstavu hmotnosť 25 kg. Uvedené výsledky vzbudzujú obdiv najmä ak zoberieme do úvahy fakt, že až 66,5 % z hodnotených jahniat pochádzalo z dvojčiat a 3,2 % z trojčiat. Je zrejmé, že uvedené údaje možno dosiahnuť len vďaka dobrej starostlivosti ošetrovateľského personálu o jahňatá počas celého obdobia odchovu.

Tab. 2 Hmotnosť pri odstavu a priemerné denné prírastky jahniat do odstavu

Ukazovateľ	n	Hmotnosť jahniat pri odstavu (v kg)	Priemerný denný prírastok (v g)
Celkový priemer		18,22	280,57
Smerodajná odchýlka		2,100	39,66
Variačný koeficient	725	11,53	14,14
Minimálna hodnota		11,0	149
Maximálna. hodnota		29,3	435
Vplyv genotypu			
Cigája	344	18,14±0,202	283,5±3,82
C x LC (25 % LC)	13	18,37±0,659	288,1±12,45
C x LC (37,5 % LC)	20	18,03±0,541	283,1±10,21
C x LC (50 % LC)	284	18,33±0,212	286,0±4,01
C x LC (75 % LC)	51	18,33±0,387	289,7±7,31
C x LC (62,5 % LC)	13	17,54±0,657	273,5±12,41

Produkcia aukčných baranov

PD Sklabiňa je aj producentom veľmi kvalitných plemenných baranov (čistokrvných, ale aj krížencov) pre ostatných chovateľov na Slovensku. Dôkazom toho sú aj viaceré ocenenia, ktoré získal tento podnik za aukčných baranov a plemenné jarky na nákupných trhoch a poľnohospodárskych výstavách. Barany z tohto chovu sú chovateľmi vždy žiadané, čo je aj dôsledok výborného odchovu aukčných baranov po odstave. Napríklad priemerná hmotnosť aukčných baranov pripravovaných na nákupné trhy v rokoch 2001 až 2005 (n=133) bola 80,9 kg, s rozpätím 65 – 99 kg. Z uvedeného počtu baranov pochádzalo až 85 % z dvojčiat a 5 % z trojčiat. Barany boli vážené medzi 436. až 482. dňom po narodení. Pozoruhodné je, že lepšie genetické predispozície pre intenzitu rastu sa prejavili pri krížencoch najmä v podstavovom období. PDP čistokrvných C baranov po odstave bol 145,7 g, ale krížencov s 50 % podielom LC až 158,4 g. To sa samozrejme prejavilo aj v hmotnosti aukčných baranov, keď krížence s 50 % podielom mali priemernú hmotnosť 84,2 kg a čistokrvné barany „len“ 78,6 kg.

Záver

Na základe doteraz získaných výsledkov v šľachtiteľsko – experimentálnom chove PD Sklabiňa, môžeme realizáciu zošľacht'ovacieho programu cigájskych oviec s plemenom LC plne doporučiť aj v iných chovoch (najmä chovoch úžitkových). Podobné výsledky, hovoriace jednoznačne v prospech krížencov s plemenom LC, prípadne VF sú aj v iných ŠECH (VÚŽV – ÚH Trenčianska Teplá, PD Belá Dulice, Agrodružstvo Bystré, Asik s.r.o. Žilina Zástranie, PD Vikartovce, Agrofarm Červený Kameň). Podmienkou dosahovania dobrých výsledkov je, aby vytvárané krížence mali zabezpečené adekvátne chovateľské podmienky, najmä v oblasti výživy, tak aby sa ich genetický potenciál mohol v plnej miere realizovať. Je ku cti manažmentu PD Sklabiňa a v nemenšej miere aj ošetrovateľského personálu na čele s P. Jesenským, že vytvárajú na tomto podniku pre chované ovce adekvátne chovateľské prostredie, a to počas zimného ustajnenia i letnej pastvy.